

4. MÍSTO NAROZENÍ - RODÁCI

Sčítáním 2001 bylo opět, tak jako v roce 1991, kdy to bylo v poválečném období poprvé, zjišťováno místo narození. Míněno bylo místo bydliště matky v době narození sčítané osoby, což je v zásadě totožné s prvním trvalým pobytem sčítané osoby. Porovnáním s místem trvalého pobytu v době sčítání byla získána informace o výsledcích dlouhodobého migračního pohybu obyvatelstva. Údaj byl zjištěn za více jak 98 % sečteného obyvatelstva.

Obyvatelstvo podle věku a místa trvalého pobytu v době narození k 1. 3. 2001

Místo narození	Obyvatelstvo celkem	z toho ve věku					
		15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60+
Celkem	10 230 060	683 463	1 708 699	1 376 677	1 466 362	1 452 731	1 887 266
v tom (%):							
v ČR	93,6	97,3	95,7	92,9	92,6	92,5	89,2
v tom:							
v obci trvalého pobytu	52,5	74,3	63,7	46,4	41,2	37,5	32,7
v jiné obci okresu	15,5	11,0	14,6	19,4	20,1	17,9	16,9
v jiném okrese	25,6	12,0	17,4	27,1	31,4	37,1	39,7
v cizině	4,4	1,5	2,3	4,6	5,2	5,6	8,8
nezjištěno	2,0	1,2	1,9	2,4	2,2	1,9	2,0

Narozených v obci trvalého pobytu v době sčítání (tzv. rodáků) bylo celkem 5,4 mil., tj. 52,5 % z celkového počtu sečtených obyvatel. Muži mají tento podíl větší (55,5 %) než ženy (49,6 %), na což má velký vliv skutečnost, že ženy se ve větší míře než muži po sňatku stěhují do místa bydliště partnera. Je přirozené, že s rostoucím věkem podíl „rodáků“ klesá. Zatímco v dětské složce populace (0-14 roků) tvoří 82,8 % celkového počtu bydlících, v nejstarší skupině, to je u osob nad 80 roků, to není ani třetina (31,9 %).

V porovnání se stavem před deseti lety došlo k růstu počtu i podílu rodáků - v roce 1991 jich bylo 5,1 mil. osob a to představovalo 49,9 % obyvatelstva. Kromě obyvatel ve věku 60 a více se podíl rodáků zvýšil u všech věkových skupin.

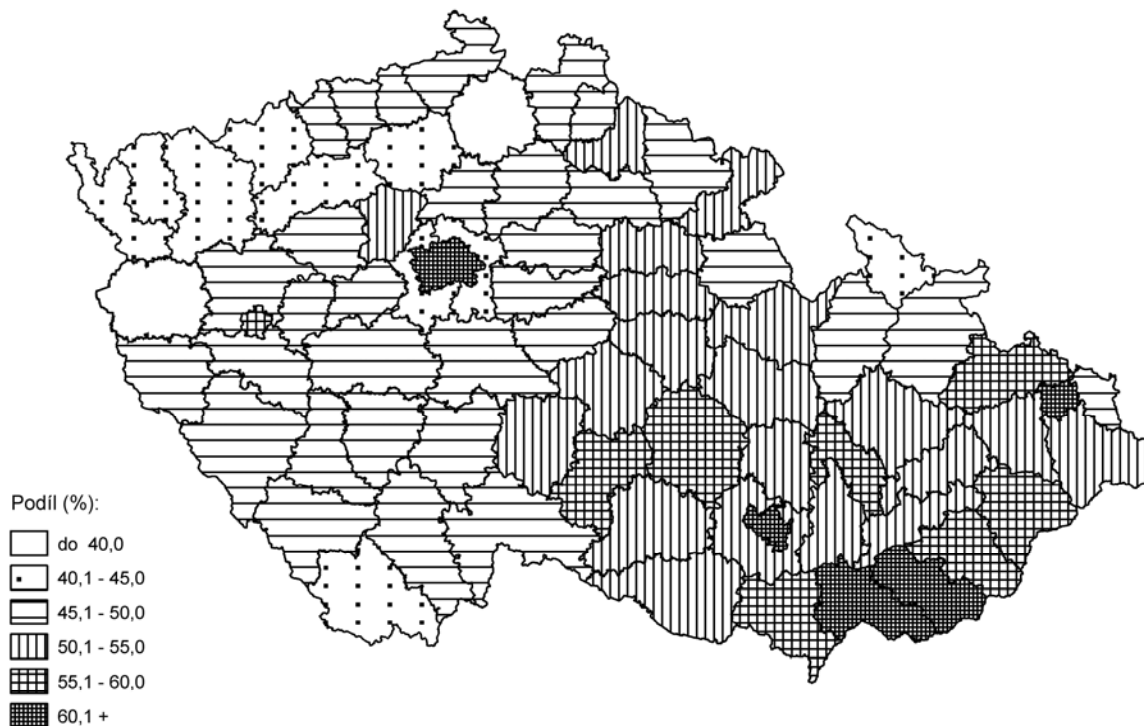
Hlavní město Praha má mezi kraji nejvyšší podíl narozených v obci trvalého pobytu (61,8 %). Pak následují moravské kraje - Jihomoravský (57,2 %), Zlínský (56,8 %) a Moravskoslezský (55,1 %). Na druhé straně škály je s nejnižším podílem kraj Karlovarský (42,9 %) a Ústecký (44,9 %). Také při samostatném hodnocení kategorie nad 60 roků je pořadí krajů obdobné; nejvyšší je podíl ve Zlínském kraji a Hl. m. Praze, nejnižší v kraji Karlovarském.

O tom, že na Moravě a ve Slezsku je obyvatelstvo na obec rodiště fixováno větší měrou než v Čechách, svědčí ještě přesvědčivěji údaje za jednotlivé okresy (mimo okresů tvořených velkým městem). Největší podíly "rodáků" jsou v okresech Hodonín (60,9 %), Uherské Hradiště (60,0 %) a Opava (59,7 %). Až na výjimky jsou i v ostatních moravských okresech podíly vysoké. Odlišují se zde zejména okresy Šumperk, Karviná, Bruntál a hlavně Jeseník, kde žije jen 42,5 % obyvatel v obci, ve které se narodili. Ve všech těchto okresech se stále ještě projevuje vliv poválečného osídlování pohraničí a v okrese Karviná dřívější příchod pracovníků do těžby uhlí a těžkého průmyslu.

Směrem na západ republiky podíl „rodáků“ ubývá. Tento stav je patrný hlavně v českých krajích a jen ojedinělé okresy se od této závislosti výrazněji odlišují. Nejmenší hodnoty v Čechách, a tedy v celé republice, jsou na severní až západní hranici nebo v její blízkosti. Méně než 40% podíl má okres Tachov a nad touto hranicí se pohybují okresy Česká Lípa, Chomutov, Sokolov a Louny.

Specifické postavení mají okresy tvořené jen jedním velkým městem (Praha, Brno, Ostrava a Plzeň). U nich byl vliv široké základny tvořící "stejnou" obec výrazný a proto patří mezi okresy s největším podílem "rodáků" a úrovní podílu (v rozmezí 58-62 %) se odlišují od okolního území.

Podíl narozených v obci trvalého bydliště z obyvatel celkem k 1. 3. 2001

Ve věkové skupině nad 60 let dosahují nejvyššího podílu rodáků na jihovýchodě Moravy okresy Uherské Hradiště (54,3 %) a Hodonín (53,9 %); nejnižší je v pohraničních okresech Tachov (3,3 %), Jeseník (4,3 %) a Bruntál (4,4 %).

Počet osob **narozených v jiné obci okresu** činil v úhrnu za ČR 1,6 mil., tj. 15,5 % z celkového počtu obyvatel. Podíl osob, které se narodily v jiné obci, než bylo jejich trvalé bydliště při sčítání, ale ve stejném okresu, byl nejvyšší v kraji Vysočina (23,1 %). Dále následovaly čtyři kraje, které měly podobné podíly - Zlínský, Olomoucký, Pardubický a Jihočeský (rozmezí 20-21 %). Nejnižší podíly byly zaznamenány v krajích Karlovarském, Jihomoravském a Moravskoslezském (rozmezí 13-14 %).

Souhrnem dvou předchozích položek jsou **narození v okrese** trvalého bydliště. S vědomím určité nepřesnosti (spočívající v tom, že i přestěhování do sousedního okresu event. kraje může být na krátkou vzdálenost) považujeme tuto položku za charakteristiku určité „stability“ obyvatelstva daného území, to je těch, kteří zůstali v rodišti nebo se přestěhovali jen na krátkou vzdálenost. V souhrnu za celou republiku žilo při sčítání v okrese svého narození téměř 7 mil. obyvatel, což je 68,0 % celkového počtu. Ve srovnání s rokem 1991 byl podíl bydlicích v okrese narození vyšší o 2,4 bodu.

Další skupinou jsou **narození v jiném okrese kraje**, jinak vyjádřeno, přistěhovalí z jiných okresů kraje bydliště. V jiném okrese kraje se narodilo přes 819 tis. osob, což představuje 8,0 % ze všech obyvatel ČR. Protože v tomto hodnocení se ve velké míře prolínají vlivy působící na migraci a vlivy územně správní, není zde patrná jednoznačná prostorová závislost.

Počet obyvatel, kteří se **narodili v kraji** trvalého pobytu, dosáhl téměř 7,8 mil. Tento údaj představuje přes tři čtvrtiny z celkového počtu obyvatel ČR. Vysoké hodnoty jsou na většině území Moravy a Slezska. Naproti tomu nejnižší jsou hodnoty v severním až západním pohraničí Čech.

Z údajů o místě trvalého pobytu při narození a ke dni sčítání podle krajů vyplývá saldo dlouhodobé **mezikrajské migrace**. Ze 14 současných krajů jich mělo pět bilanci aktivní. Mezi nimi dominuje Hlavní město Praha se ziskem 184,5 tis. osob. Liberecký kraj má převahu přistěhovaných nad vystěhovanými ve výši 36,5 tis., Moravskoslezský 34,1 tis. a Karlovarský a Ústecký kraj přes 22 tis. osob. Naproti tomu téměř 70 tis. obyvatel ztratila Vysočina, přes 55 tis. Středočeský a přes 47 tis. Zlínský kraj.

Z jednotlivých mezikrajských bilancí je největší přírůstek Hlavního města Prahy ze Středočeského kraje ve výši přes 38 tis. osob a 22,5 tis. obyvatel z Jihočeského kraje.

Saldo dlouhodobé mezikrajské migrace podle věku k 1. 3. 2001

Kraj	Celkem	v tom ve věku								
		-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+ nezj.
Hl. m. Praha	184 483	-6 462	1 654	17 065	31 212	36 176	28 082	20 121	38 800	17 835
Středočeský	-55 268	6 456	810	3 429	2 462	4 489	-14 297	-25 739	-25 290	-7 588
Jihočeský	-21 918	1 255	1 012	2 961	2 941	-224	-5 081	-9 220	-10 608	-4 954
Plzeňský	-16 622	95	33	269	-769	-2 437	-3 854	-3 168	-4 416	-2 375
Karlovarský	22 129	-572	-829	-5 972	-5 430	-4 258	10 527	15 267	10 490	2 906
Ústecký	22 295	-688	-1 209	-6 888	-10 128	-11 139	8 310	24 080	15 195	4 762
Liberecký	36 533	401	675	2 347	2 107	1 194	8 454	11 010	8 244	2 101
Královéhradecký	-19 597	-50	-64	-813	-2 080	-2 504	-4 086	-3 732	-4 464	-1 804
Pardubický	-27 764	384	-224	-2 439	-3 252	-5 010	-5 003	-4 370	-5 313	-2 537
Vysočina	-69 644	-55	-282	-2 172	-4 826	-6 068	-15 137	-16 917	-17 296	-6 891
Jihomoravský	-12 072	-185	-169	1 953	1 694	-1 342	-7 349	-5 172	-1 452	-50
Olomoucký	-29 383	582	-160	-2 700	-3 866	-8 094	-7 679	-3 698	-2 689	-1 079
Zlínský	-47 288	633	-20	-909	-3 280	-5 311	-13 459	-14 620	-8 137	-2 185
Moravskoslezský	34 116	-1 794	-1 227	-6 131	-6 785	4 528	20 572	16 158	6 936	1 859

Největší dlouhodobý migrační pohyb obyvatelstva byl mezi Hl. m. Prahou a Středočeským krajem - obousměrný úhrn činil 184 tis. obyvatel. Další migrační přesuny byly již podstatně menší - necelých 80 tis. mezi Středočeským a Ústeckým krajem, 59 tis. mezi krajem Olomouckým a Moravskoslezským, 56 tis. mezi Vysočinou a Jihomoravským krajem, 52 tis. mezi Hl. m. Prahou a Ústeckým krajem, 51 tis. mezi Zlínským a Moravskoslezským krajem, atd. Blízko 50 tis. hranice byl ještě obrát stěhování mezi Hl. m. Prahou a Jihočeským krajem a mezi Jihomoravským a Zlínským krajem.

Z celkového počtu 10,2 mil. sečtených obyvatel se jich v České republice narodilo 9,6 mil., tj. 93,6 % z celkového počtu obyvatel. S rostoucím věkem se zastoupení snižuje. Podíl obyvatelstva narozeného v České republice je na Moravě a ve Slezsku větší než v Čechách. Nejvyšší hodnota byla v kraji Vysočina a to 96,9 %. Naproti tomu nejmenší podíl narozených v ČR byl v kraji Karlovarském a Ústeckém. Z okresů mají největší zastoupení narozených v ČR Blansko a Žďár nad Sázavou a to 97,4 %, resp. 97,3 %. Nejnižší podíly jsou v okresech, ve kterých se kumuluje vliv blízkosti státní hranice, osídlování pohraničí a event. imigrace za prací ze Slovenska - Sokolov, Chomutov, Tachov, Karviná (pod 89 %) a hlavně Cheb (86,0 %).

Z celkového počtu 453 tis. osob narozených v cizině se více než polovina (285 tis.) narodila na **Slovensku**, tj. 2,8 % z celkového počtu sečtených obyvatel ČR. Proti stavu před deseti lety se počet i podíl snížil - v roce 1991 bylo „Slováků“ zaregistrováno přes 313 tis., což bylo 3,0 % úhrnu obyvatelstva.

Počet osob narozených na Slovensku je největší ve třech desetiletých skupinách mezi 40 až 70 lety, v každé je cca 55 tis. osob. Podíl vzrůstá od nejmladší věkové skupiny až k maximum 6,0 % ve skupině 60-69letých. Mezi 65-80letými je velký podíl těch, kteří se v letech 1. republiky narodili na Slovensku rodičům z Čech, Moravy či Slezska, kteří zde pracovali. Po vzniku Slovenského státu v roce 1939 se vrátili zpět.

Největší podíl narozených na Slovensku je v kraji Slovensku nejvzdálenějším a to Karlovarském (5,2 %). Následuje se Slovenskem sousedící Moravskoslezský kraj a opět vzdálený Ústecký kraj.

I pohled podle okresů potvrzuje, že na výši podílu narozených na Slovensku měla vzdálenost od hranice jen částečný vliv. Větší dopad mělo poválečné osídlování pohraničí a rozšiřování těžkého průmyslu na Ostravsku s velkým počtem pracovních příležitostí a s nabídkou bydlení. Největší zastoupení narozených na Slovensku je v okresech Karviná (6,8 %), Sokolov (5,5 %), Cheb, Ostrava a Bruntál (přes 5 %) a Karlovy Vary, Chomutov, Most, Tachov a Jeseník (přes 4 %).

Narozených v ostatní cizině (mimo Slovenska) bylo ke dni sčítání zaregistrováno přes 168 tis. Na celkovém počtu obyvatel se uvedená skupina podílela 1,6 %. Ve srovnání s rokem 1991 bylo narozených v cizině při hodnoceném sčítání zjištěno zhruba o 27 tis. více a jejich podíl na celkovém obyvatelstvu vzrostl o 0,3 bodu. V podílu "cizinců" je patrná určitá závislost na věku; čím starší věková skupina, tím větší zastoupení osob narozených v cizině. Rozhodující díl z narozených v cizině pochází z Evropy. Celkem jich bylo více jak 133 tis., to je téměř 80 % ze všech „cizinců“. Sčítání zaregistrovalo přes 23 tis. obyvatel, kteří se přistěhovali z Asie.

Zastoupení „ostatních cizinců“ je nejvyšší v Karlovarském kraji - hodnota 4,5 % výrazně převyšuje ostatní kraje (následuje Hlavní město Praha a Ústecký kraj). Z pohledu okresů největší podíly měly západní a severozápadní české pohraniční okresy a to Cheb 5,9 %, Karlovy Vary a Tachov mírně přes 4 %. Zvýšený podíl mají v této oblasti nejen pohraniční okresy, ale i okresy v druhé event. třetí linii od hranice. Na Moravě a ve Slezsku je vliv vzdálenosti ke státní hranici ještě zřetelnější - největší podíly mají okresy Jeseník (3,4 %), Bruntál, Znojmo, Karviná, Šumperk. Až na nepočetné výjimky mají moravské vnitrozemské okresy podíl pod 1 %.